

VIỆN HÀN LÂM KHOA HỌC VÀ CÔNG NGHỆ VIỆT NAM
VIỆN SINH THÁI VÀ TÀI NGUYÊN SINH VẬT

----- *** -----

Nguyễn Bích Thảo

**NGHIÊN CỨU ĐA DẠNG THỰC VẬT VÀ ĐỀ XUẤT
GIẢI PHÁP BẢO TỒN, PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG
RỪNG ĐẶC DỤNG CHÍ SÁN, TỈNH HÀ GIANG**

Chuyên ngành: Thực vật học

Mã số: 8420111

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC SINH HỌC

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC

TS. NGUYỄN QUỐC DŨNG

Hà nội - 2018

VIỆN HÀN LÂM KHOA HỌC VÀ CÔNG NGHỆ VIỆT NAM
VIỆN SINH THÁI VÀ TÀI NGUYÊN SINH VẬT

----- *** -----

Nguyễn Bích Thảo

**NGHIÊN CỨU ĐA DẠNG THỰC VẬT VÀ ĐỀ XUẤT
GIẢI PHÁP BẢO TỒN, PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG
RỪNG ĐẶC DỤNG CHÍ SÁN, TỈNH HÀ GIANG**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC SINH HỌC

Hà nội - 2018

LỜI CẢM ƠN

Sau thời gian tham gia Chương trình đào tạo Cao học Khoá 20 (2016 - 2018), chuyên ngành Thực vật học tại Viện Sinh thái và Tài nguyên Sinh vật, Viện Hàn lâm, tôi đã thực hiện đề tài “*Nghiên cứu đa dạng thực vật và đề xuất giải pháp bảo tồn, phát triển bền vững rừng đặc dụng Chí Sán, Tỉnh Hà Giang*”. Luận văn được hoàn thành dựa trên kết quả học tập, nghiên cứu của bản thân dưới sự giảng dạy nhiệt tình, tận tâm của các thầy cô giáo.

Nhân dịp này, tôi xin được tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới Quý thầy, cô cũng như Ban Lãnh đạo Viện Sinh thái và Tài nguyên Sinh vật và Khoa Đào tạo Sau Đại học đã giúp đỡ, tạo điều kiện cho tôi trong suốt quá trình học tập.

Đặc biệt cảm ơn TS. Nguyễn Quốc Dụng đã tận tình chỉ bảo và hướng dẫn tôi hoàn thành luận văn tốt nghiệp.

Tôi xin trân trọng cảm ơn Ban Lãnh đạo Trung tâm Tài nguyên và Môi trường Lâm nghiệp, Phòng Đa dạng Sinh học và Môi trường đã ủng hộ, tạo điều kiện cho tôi được theo học Chương trình đào tạo này. Đồng thời xin chân thành cảm ơn những nhà khoa học và các chuyên gia đã đóng góp ý kiến quý báu để hoàn thiện luận văn.

Trong suốt quá trình thực hiện, tôi luôn nỗ lực cố gắng hết sức để luận văn đạt được kết quả như mong đợi. Tuy nhiên, không thể tránh khỏi những hạn chế và thiếu sót. Rất mong được các thầy, cô, các nhà khoa học và đồng nghiệp tiếp tục đóng góp ý kiến để đề tài nghiên cứu được hoàn thiện hơn.

Tôi xin cam đoan các số liệu thu thập, kết quả xử lý, tính toán đều trung thực và được trích dẫn rõ ràng.

Hà Nội, tháng 08 năm 2018

Tác giả

Nguyễn Bích Thảo

MỤC LỤC

	Trang
Trang phụ bìa	
Lời cảm ơn.....	i
Mục lục.....	ii
Danh mục chữ viết tắt.....	v
Danh mục bảng và danh mục hình.....	vi
MỞ ĐẦU.....	1
NỘI DUNG.....	3
Chương 1: TỔNG QUAN VẤN ĐỀ NGHIÊN CỨU VÀ KHU VỰC NGHIÊN CỨU.....	3
1.1. Tổng quan các vấn đề nghiên cứu.....	3
1.1.1. Các khái niệm liên quan đến đa dạng sinh học thực vật và bảo tồn.....	3
1.1.2. Nghiên cứu về hệ thực vật và bảo tồn thiên nhiên trên Thế giới.....	4
1.1.3. Nghiên cứu về hệ thực vật và bảo tồn ở Việt Nam.....	8
1.1.4. Tổng quan về nghiên cứu tại Hà Giang.....	10
1.2. Tổng quan về điều kiện tự nhiên và dân sinh, kinh tế - xã hội khu vực nghiên cứu.....	11
1.2.1. Điều kiện tự nhiên.....	11
1.2.2. Đặc điểm dân sinh, kinh tế - xã hội.....	16
Chương 2: MỤC TIÊU, ĐỐI TƯỢNG VÀ PHẠM VI NGHIÊN CỨU, NỘI DUNG, PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU.....	21
2.1. Mục tiêu nghiên cứu.....	21

2.2. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.....	21
2.3. Nội dung nghiên cứu.....	21
2.3.1. Nghiên cứu đa dạng các kiểu thảm thực vật	21
2.3.2. Nghiên cứu tính đa dạng thành phần thực vật	21
2.3.3. Đề xuất các giải pháp bảo tồn và phát triển bền vững	22
2.4. Phương pháp nghiên cứu.....	22
2.4.1. Phương pháp luận	22
2.4.2. Thu thập và kế thừa dữ liệu	23
2.4.3. Điều tra thực địa	23
2.4.4. Phương pháp xử lý và phân tích dữ liệu	28
Chương 3: KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN	31
3.1. Đa dạng các kiểu thảm thực vật	31
3.1.1. Kiểu rừng kín lá rộng thường xanh mưa ẩm á nhiệt đới núi thấp tầng trên...32	
3.1.2. Kiểu rừng kín lá rộng thường xanh mưa ẩm á nhiệt đới núi thấp..... 33	
3.1.3. Kiểu phụ thứ sinh rừng kín lá rộng thường xanh mưa ẩm nhiệt đới phục hồi trên đất mất rừng	37
3.1.4. Đất trống, cây bụi, cây gỗ rải rác	37
3.1.5. Rừng trồng	38
3.2. Đa dạng thành phần loài.....	39
3.2.1. Đa dạng về số lượng Taxon	39
3.2.2. Đa dạng ở mức độ ngành	40
3.2.3. Đa dạng ở mức độ họ	41

3.2.4. Môi trường quan giữa hệ thực vật RĐĐ Chí Sán với các hệ thực khác ...	45
3.3. Đa dạng các giá trị bảo tồn	45
3.4. Đa dạng tài nguyên thực vật	52
3.5. Môi đe dọa ĐDSH & khó khăn, thách thức trong quản lý tài nguyên rừng	54
3.6. Đề xuất các giải pháp bảo tồn và phát triển bền vững	57
3.6.1. Giải pháp bộ máy tổ chức quản lý	54
3.6.2. Đề xuất các phân khu chức năng	58
3.6.3. Đề xuất một số chương trình hoạt động cụ thể cho RĐĐ...	55
3.6.4. Giải pháp phát triển kinh tế xã hội vùng đệm nhằm giảm áp lực tới rừng đặc dụng	70
KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ	72
DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH CÔNG BỐ CỦA TÁC GIẢ	
TÀI LIỆU THAM KHẢO	
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

Chữ viết tắt	Nghĩa của các chữ viết tắt
BQL	Ban quản lý
BTTN	Bảo tồn thiên nhiên
ĐDSH	Đa dạng sinh học
IUCN	Liên minh Bảo tồn Thiên nhiên Quốc tế
NN & PTNT	Nông nghiệp và Phát triển nông thôn
NXB	Nhà xuất bản
QĐ	Quyết định
RDD	Rừng đặc dụng
TT	Thị trấn
UBND	Ủy ban Nhân dân
UNESCO	Tổ chức Giáo dục, Khoa học và Văn hóa của Liên hiệp quốc
VĐTQHR	Viện Điều tra Quy hoạch Rừng
VQG	Vườn quốc gia
WWF	Quỹ Bảo vệ thiên nhiên Quốc tế

DANH MỤC BẢNG

Tên bảng	Nội dung	Trang
Bảng 1.1	Thống kê dân số các xã và Thị trấn trong khu RĐĐ Chí Sán	16
Bảng 1.2	Thống kê sản lượng lương thực	17
Bảng 1.3	Diện tích và năng suất cây lương thực	17
Bảng 2.1	Phiếu điều tra thực vật theo tuyến	24
Bảng 2.2	Phân loại giá trị sử dụng của các loài thực vật	30
Bảng 3.1	Các kiểu thảm thực vật rừng ở khu RĐĐ Chí Sán	31
Bảng 3.2	Sự phân bố các taxon thực vật khu RĐĐ Chí Sán	39
Bảng 3.3	Thống kê các họ thực vật có 10 loài trở lên tại RĐĐ Chí Sán	41
Bảng 3.4	Thống kê các họ thực vật có duy nhất 1 loài tại RĐĐ Chí Sán	42
Bảng 3.5	Các loài trong Sách Đỏ Việt Nam, Thế giới & NĐ32CP	45
Bảng 3.6	Giá trị sử dụng của các loài thực vật	52

DANH MỤC HÌNH

Tên Hình,	Nội dung	Trang
Hình 1.1	Biểu đồ lượng mưa và nhiệt độ Trạm Bảo Lạc	15
Hình 2.1	Các tuyến điều tra thảm thực vật RĐĐ Chí Sán	26
Hình 3.1	Sơ đồ cơ cấu tổ chức quản lý Khu RĐĐ Chí Sán	57

MỞ ĐẦU

Việt Nam là một trong những quốc gia giàu về đa dạng sinh học. Do có sự khác biệt lớn về khí hậu giữa các vùng sinh thái, cùng với sự đa dạng về địa hình, đã tạo nên tính đa dạng sinh học cao ở Việt Nam, trong đó Khu Chí Sán, Tỉnh Hà Giang cũng không phải ngoại lệ.

Giới Thực vật nói chung, thực vật rừng nói riêng giữ vai trò quan trọng đối với các hệ sinh thái. Hệ thực vật không chỉ cung cấp nguồn thức ăn, vật liệu xây dựng, thuốc chữa bệnh mà còn tham gia vào quá trình giữ đất, giữ nước, điều hoà khí hậu cải thiện môi sinh. Nhưng dưới sức ép khai thác tài nguyên ngày càng lớn của con người, rừng tự nhiên trên trái đất ngày một thu hẹp, khiến môi trường sinh thái bị thay đổi theo chiều hướng bất lợi và nhiều loài động, thực vật hoang dã có nguy cơ bị tiêu diệt. Để hạn chế những tổn hại trên, nhiều giải pháp đã được đặt ra trong đó có giải pháp tăng cường Bảo tồn đa dạng sinh vật.

Hà Giang là một tỉnh biên giới phía Bắc của tổ quốc Việt Nam, có vị trí chiến lược đặc biệt quan trọng. Phía Bắc giáp 2 tỉnh Vân Nam và Quảng Tây, nước Cộng hoà nhân dân Trung Hoa. Phía Đông giáp tỉnh Cao Bằng, phía Nam giáp tỉnh Tuyên Quang, phía Tây giáp tỉnh Lào Cai và Yên Bái. Hà Giang có tổng diện tích tự nhiên là 791.488,9ha, trong đó diện tích đất quy hoạch cho lâm nghiệp là 566.723,4 ha chiếm 71,6% tổng diện tích tự nhiên. Qua đó cho thấy ngành lâm nghiệp có vị trí, vai trò quan trọng trong việc phát triển kinh tế xã hội, an ninh quốc phòng, bảo tồn đa dạng sinh học và môi trường.

Rừng đặc dụng Chí Sán nằm trên địa phận của huyện Mèo Vạc, tỉnh Hà Giang. Địa hình của khu vực này bao gồm các vùng đồi núi có độ cao từ 300m cho đến đỉnh núi cao nhất là đỉnh Tà Đú (1.850m). Do có sự giao động

lớn về độ cao, sự biến đổi mạnh về địa hình cho nên hệ thực vật ở đây rất phong phú và vô cùng đa dạng. Rừng đặc dụng Chí Sán đóng vai trò quan trọng trong bảo vệ môi trường, điều tiết nước cho sản xuất nông nghiệp, trồng trọt, sinh hoạt của người dân trong vùng, đồng thời còn là nơi cư trú rất nhiều loài động, thực vật quý hiếm. Tuy nhiên vẫn tồn tại nhiều nguy cơ làm cho chất lượng rừng suy giảm, nhiều loài động thực vật quý hiếm, có giá trị kinh tế và khoa học đang đứng trước nguy cơ bị tuyệt chủng, gây ảnh hưởng xấu đến tính đa dạng sinh học và sự ổn định của các khu rừng.

Xuất phát từ thực tế đó, tôi chọn thực hiện đề tài "***Nghiên cứu Đa dạng thực vật và đề xuất giải pháp Bảo tồn, phát triển bền vững rừng đặc dụng Chí Sán, Tỉnh Hà Giang***" nhằm bảo tồn hệ sinh thái rừng, các loài thực vật quý hiếm, cũng như góp phần vào chiến lược bảo tồn thiên nhiên, bảo tồn đa dạng sinh học, phòng hộ môi trường và phát triển bền vững trong khu vực miền núi phía Bắc nói riêng và Việt Nam nói chung.